

■
KENNIS

21/3

'Goede ouder'-ervaring

■

OUDDERSCHAP

Artikel

Verbreken in plaats van verbinden

Ongewenste inperking van 'goede-ouder'-ervaringen

Sietske Dijkstra

'Goede ouder'-ervaringen zijn van alle tijden, maar ze zijn niet voor alle ouders even gemakkelijk te realiseren. Na de scheiding trokken de kinderen van Sietske Dijkstra, psycholoog, onderzoeker en docent, sterk naar hun vader. 'Moeilijke verhoudingen in wat ooit vanzelfsprekend was. Oefeningen in balanceren. Het is belangrijk me niet uit het lood te laten slaan. Uit ervaring weet ik nu dat er een kloof gaapt tussen wat de expert weet en hoe het in de praktijk toe gaat.'

'Goede ouder'-ervaringen zijn cadeautjes, maar soms wens je ze vurig en gaan ze aan je voorbij. Ik was de afgelopen tijd gezegend. Mijn beide dochters slaagden voor hun eindexamen. De uitslag kregen ze op mijn verjaardag. Toen ze allebei het goede nieuws kwamen delen, maakten we een gedenkwaardige selfie die nu op mijn koelkast hangt. Ik zit tussen hen in op de rug van de bank. Zij lachen blij en ik lach trots. Mijn jongste droeg een cape met koetenletters 'geslaagd' erop die ze aanhield toen ze haar 'krantenwijk deed. Mijn gedachten sprongen nog eens naar de kopjes thee, de pepalk, het schoongemaakte fruit, de ondergesprekken op school, examenreëres en de overhoeningen. Ik was ook opgelucht dat wij als ouders deze taak naar behoren hadden volbracht, al woonden we sinds de scheiding sinds een paar jaar in afzonderlijke huizen. Na deze mijlpaal zouden onze dochters verder hun weg vinden. De een wil gaan studeren en de ander stroomt door naar het hoger onderwijs.

Privacy

Met de oudste dochter maakte ik vanwege haar examens in de zomer een stedenreisje. Ik werd een paar dagen 's morgens wakker met een slapende dochter naast me. Een keer kon ik me niet bedwingen en nam ik een foto van haar, ze betrapte me prompt, knipperde met haar wimpers en riep me tot de orde: 'Toe man, niet doen.' Ik begreep haar, maar sterker was mijn behoefte om dit kostbare en unieke moment vast te leggen, haar bij me te houden. En hetzelfde moment herinnerde ik me hoe mijn moeder zo'n twintig jaar geleden, toen ik onder haar dak sliep, mij 's morgens in mijn slaap zachtes over de wang streek en een kopje thee kwam brengen.

Supersnelle duimen kneden de smartphone. De communicatie loopt tijdens deze reisdagen gewoon door. 'Leuk nieuws schat?' vraag ik en zij: 'Nee ik ben gewoon even filmpjes aan het kijken.' Mijn dochter geeft de grenzen aan. Zo gretig als ik als moeder ben, zo selectief is mijn dochter. Soms is ze spraakzaam, maar vaak ook ingetogen. Ze bewaakt haar privacy en bepaalt de diepgang van het gesprek. Ik wacht geduldig mijn beurt af. Zij op haar beurt kijkt kunst en wandelt met me in de stad, maar ze waakt voor een overdosis.

Stil verlies

'Goede ouder'-ervaringen zijn van alle tijden, maar ze zijn niet voor alle ouders even gemakkelijk te realiseren. Sinds de scheiding zijn mijn kinderen sterk naar mijn ex-man getrokken en ze wonen nu ook bij hem en zijn vrouw. Moeilijke verhoudingen in wat ooit vanzelfsprekend was. Oefeningen in balanceren. Het is belangrijk me niet uit het lood te laten slaan. Uit ervaring weet ik nu dat er een kloof gaapt tussen wat de expert weet en hoe het in de praktijk toe gaat.

Er was een tijd dat ik mijn kinderen weinig zag. Zij waren onwillig in contact. In het krachtenveld van de nieuwe werkelijkheid hadden ze geen boodschap aan hun moeder. Ondanks mijn kennis van zaken en goede intenties glipten zij uit mijn handen. Ze waren vooral boos en afwijzend. Dichte doosjes waar geen 'goede ouder'-ervaring in paste. Er wordt in het openbare vertoog wel gesproken over strijd, maar relatief weinig over (het stille) verlies van ouders, over kinderen die op een troon worden geplaatst noch over het recht van kinderen om van beide ouders te mogen houden.

Ouderverstoting

Dat recht ligt onder vuur bij *parental alienation*, dat wereldwijd voorkomt en in de ernstigste vorm bij circa 10 procent van de scheidingen tot verwerping van een ouder en een langdurige contactbreuk leidt. Zowel moeders als vaders worden verstoten: het fast 'goede ouder'-ervaringen aan, heeft negatieve invloed op de ontwikkeling van kinderen en ontvriecht banden. Soms ontstaat verwijdering van kinderen ook door kindermishandeling en partnergeweld die aan een ingewikkelde scheiding voorafgingen. In zulke gevallen kan het argument van de ouderverstoting ten onrechte door de ex-partner worden gebruikt om opnieuw greep te krijgen op de vrouw en kinderen waar het in werkelijkheid om gerechtvaardigde afwijzing gaat (Lapierre & Coté, 2016). Daadwerkelijke ouderverstoting daarentegen zet kinderen doelbewust op om zich van de andere ouder af te keren door angst, boosheid en haat aan te wakkeren en de ouder verdacht te maken en buiten te sluiten terwijl er geen gerechtvaardigde reden voor de afwijzing bestaat. Soms is er sprake van extreme manipulatie en dwingende controle en worden kinderen meegezogen.

Vijandig ouderschap

Tijdens de eerste bijeenkomst van de *European Association of Parental Alienation Practitioners* (Dijkstra, 2017) vorige zomer sprak ik een moeder die vertelde dat haar zoon

'Ondanks mijn kennis van zaken en goede intenties glipten mijn kinderen uit mijn handen'

van zestien haar drie jaar geleden een met zijn naam ondertekend briefje schreef waarin hij zei: 'Ik heb steeds minder zin om jou te zien en ik heb nu besloten dat ik met jou voorgoed het contact wil verbreken. Ik wil je niet meer in mijn leven.'

Volgens de Amerikaanse expert Amy Baker, getuige-deskundige, onderzoeker en auteur van praktijkgerichte publicaties, is onderverstoting een vorm van emotionele mishandeling met vijf kenmerken. In dit vijandige en agressieve ouderschap stelt de ene ouder de andere voor als:

1. liefdeloos, onveilig en niet beschikbaar
2. wordt het contact tussen een kind en de vervreemde ouder beperkt
3. wordt de afgewezen ouder tenietgedaan in de gevoelswereld en het leven van een kind
4. verraadt het kind de ouder
5. wordt de autoriteit van de andere ouder ondermijnd.

Polarisatie tegengaan

Het maatschappelijk bewustzijn over het patroon en de impact van ouderverstoting groeit. Professionals herkennen ouderverstoting onvoldoende en in een te laat stadium. Vaak hebben kinderen dan al lang hun hakken in het zand gezet: zij weigeren pertinent de verstoren ouder te zien. Interventies zijn nog maar mondjesmaat ontwikkeld. Scholing en onderzoek zijn noodzakelijk om het leed te herkennen en te erkennen. Aandacht voor het versterken van een 'goede ouder'-ervaring kan ook bij deze psychologische *splitting* helpen om tegenstrijdige gevoelens te leren verdragen. Werken aan integratie door opnieuw te verbinden in plaats van te verbreken. Tweedeling vroegtijdig herkennen. Polarisatie tegengaan door de context te verbreden en psycho-educatie te geven. Dan sterkt een 'goede ouder'-ervaring ook in moeilijke omstandigheden zeker het kind.

'Professionals herkennen ouderverstoting onvoldoende en in een te laat stadium'

Dr. Sietske Dijkstra is psycholoog, onderzoeker en docent. Ze publiceert sinds 1987 over geweld in interne kring. Met haar Bureau Dijkstra richt zij zich op het terrein van relationele en sociale veiligheid en doet praktijkgericht onderzoek naar geweld in relaties en professioneel handelen.

✉ fran.dijkstra@worldonline.nl

Literatuur

- Baker, A. J.L., Fine, P.R. (2014). *Co-parenting with a toxic ex: What to do when your ex-spouse tries to turn the kids against you*. Oakland: New Harbinger Publication.
- Dijkstra, S. (2017). Parental Alienation Joint international action on a serious case of emotional child abuse, blog of the EAPAP on LinkedIn <https://www.linkedin.com/pulse/parental-alienation-joint-international-action-serious-dijkstra>
- Lapierre, S., Côté, I. (2016). Abused women and the threat of parental alienation: Shelter workers's perspectives, *Children and Youth Services Review* 65, 120-126.

Artikel

Goede ouder achter trailies

José Koster

Vastzitten in de gevangenis omdat je je hebt misdragen, vergrepen of gruwelijkheden hebt begaan én een goede ouder willen zijn. Gaat dat samen? In pentitentiaire inrichtingen zitten talloze ouders die als consequentie van hun daden, meestal tijdelijk, afgesneden zijn van het dagelijks contact met familie, vrienden en hun kinderen. Je familie en vrienden weinig zien is al moeilijk, maar je kinderen moeten missen is onverteerbaar en doorgaans de grootste pijn voor gedetineerde ouders. Hoe kunnen we het opbouwen en onderhouden van de ouder-kind-relatie ethisch verantwoord wanner de ouder heeft bewezen zich niet verantwoordelijk te gedragen?

We vinden er veel van: een ouder in de gevangenis heeft bewezen geen goede ouder te zijn, toch? Een strafbaar feit begaan is misschien wel het slechtst denkbare voorbeeld voor een kind. Het hoort niet, punt uit. Het doet ook direct iets sterk emotioneels met ons: we gunnen alle kinderen dat ze veilig en stabiel opgroeien en zodra dat, voor welk kind dan ook, in gevaar dreigt te komen voelen we van binnen de neiging daartegen in opstand te komen en willen we meteen het kind beschermen tegen het dreigende gevaar: de ouder.

Onvoorwaardelijk ouderschap

Toch bestaat er volgens Baartman (2009), emeritus hoogleraar preventie van kindermishandeling, geen groter kwaad voor kinderen dan een beschadigde relatie tussen het kind en de ouder. Deze relatie is het fundament voor een gezonde ontwikkeling en voor het kunnen aangaan van toekomstige relaties. We zijn bekend met risico's en de schadelijke gevolgen van hechtingsproblematiek. Het behouden en dus het herstellen van de ouder-kind-relatie is van groot belang. Niet alleen voor het kind en de ouder, maar voor de hele samenleving. Wij hebben immers allemaal baat bij toekomstige burgers met een stevige emotionele basis.

Maar hoe kunnen we het opbouwen en onderhouden van de ouder-kind relatie ethisch verantwoord wanner de ouder heeft bewezen zich niet verantwoordelijk te gedragen?

Helpend hierbij is het onderscheid dat Van der Pas (2005) maakt tussen ouderschap en opvoederschap. Zij stelt dat 'ouderschap' veel verder gaat dan 'opvoederschap'. Opvoederschap is een rol, een tijdelijke, aan verandering onderhevige taak die geheel